VRCHNÍ SOUD
V PRAZE

KRAJSKÝ SOUD V PLZNI
Došlo 16 -09- 2002 ..... hod.
Podáno ..... Kolek .....
krát ..... přil. ..... pod. .....

U s n e s e n í

Vrchní soud v Praze projednal v neveřejném zasedání dne 30. srpna 2002 stížnost, kterou proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 17.4.2002 čj. 2 T 10/2001-391 podal státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Plzni ve věci obžalovaných

1) [redacted],

nar. [redacted] v [redacted], bytem [redacted] č. [redacted], okr. [redacted],

2) [redacted],

nar. [redacted] v [redacted], bytem [redacted], [redacted] č. [redacted], okr. [redacted],

3) [redacted],

nar. [redacted] ve [redacted], bytem [redacted], [redacted] č. [redacted], okr. [redacted],

a rozhodl podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř.

t a k t o :

I. Ke stížnosti státního zástupce se usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 17.4.2002 č.j. 2T 10/2001-391 **zrušuje** v celém rozsahu.

II. Podle § 223 odst. 1 tr.ř. z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. se trestní stíhání obžalovaných [redacted], [redacted] a [redacted] **z a s t a v u j e** pro skutek, v němž obžaloba spatřovala trestný čin zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1, odst. 2 tr. zák. ve formě spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák., kterého se měli obžalovaní dopustit podle obžaloby státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Plzni ze dne 14.8.2001 čj. 2 KZv 59/99 tím, že

společně dne 3.1.1969 kolem 06.30 hod. v katastru obce Svatý Kříž při pronásledování narušitelů státní hranice mezi býv. ČSSR a BRD, [redacted], nar. [redacted], a [redacted], nar. [redacted], státních

příslušníků býv. NDR, jako členové hlídky Pohraniční stráže, překročili státní hranici mezi hraničními kameny 15/7 a 15/8 a hraniční potok Lohbach, narušitele za použití střelby ze samopalu vzor 58 poté dostihli na území BRD ve vzdálenosti asi 600 m od státní hranice v blízkosti obce Egerteich a následně opět za použití střelby ze samopalu vzor 58, fyzického násilí a služebního psa odvlekli tyto cizí státní příslušníky zpět na území býv. ČSSR, a tito pak byli předáni k dalšímu postihu příslušných orgánů býv. NDR,

tedy že společně jiného zbavili osobní svobody a tímto činem způsobili jiný zvlášť závažný následek,

p r o t o ž e trestní stíhání je **p r o m l č e n o .**

O d ů v o d n ě n í :

I.

Dne 15.8.2001 podal státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Plzni obžalobu na býv. příslušníky útvaru Pohraniční stráže [redacted] a [redacted] pro trestný čin zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1, odst. 2 tr. zák., spáchaný ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák., kterého se měli dopustit dne 3.1. 1969 v katastru obce Svatý Kříž skutkem, který je blíže popsán ve výroku tohoto rozhodnutí.

Krajský soud v Plzni jednal o této věci v hlavním líčení dne 17.4.2002 a svým usnesením z téhož dne čj. 2 T 10/2001-391 trestní stíhání všech tří obžalovaných podle § 223 odst. 1 tr. ř. ve spojení s ustanovením § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř. za použití článku III. a článku I. Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 8.5.1975 zastavil. Toto rozhodnutí však nenabylo právní moci, protože státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Plzni proti němu podal v zákonné lhůtě stížnost.

II.

Státní zástupce ve své stížnosti rekapituluje důvody, které vedly krajský soud k napadenému rozhodnutí. Podle názoru soudu obžalovaní svým jednáním nemohli naplnit zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1, odst. 2 tr. zák., neboť v okamžiku kdy zadrželi bývalé občany NDR, nevěděli nic o jejich totožnosti, nevěděli o jaké osoby se jedná, mohli pouze vědět, že oba zmínění hovoří německy. Podle názoru soudu obžalovaní oba občany býv. NDR zadrželi jako možné „narušitelé" státní hranice ČSSR, aniž mohli vědět, jaké důvody oba občany býv. NDR vedly

k překročení státní hranice. Podle názoru soudu je zcela nerozhodné pro použitou právní kvalifikací, zda k zákroku došlo na území ČSSR nebo již na území SRN. Obžalovaní, kteří se domnívali, že jednají zcela správně, tedy zadrželi pro ně neurčité osoby, které předali dalším osobám. Z toho pak soud vyvodil, že obžalovaní v žádném případě pokud neznali totožnost osob a jejich motivaci, nemohli tyto zbavit osobní svobody tím, že je zadrželi při tehdy neoprávněném překonání československé státní hranice. Dále se Krajský soud v Plzni neztotožnil se zvláště závažným následkem jak byl vymezen v obžalobě. Podle názoru krajského soudu mohli obžalovaní svým jednáním naplnit pouze skutkovou podstatu trestného činu omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák. Na tuto právní kvalifikaci se však vztahuje Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 8.5. 1975, konkrétně článek III. a článek I. tohoto rozhodnutí.

Stěžovatel zdůrazňuje, že se s tímto závěrem krajského soudu nemůže ztotožnit. Důkazy provedenými v přípravném řízení bylo jednoznačně prokázáno, že obžalovaní za použití značného fyzického násilí, střelných zbraní a psa, zadrželi cizí státní příslušníky na území Spolkové republiky Německo a tyto odvlekli zpět na území býv. ČSSR. Svým jednáním je tak nepochybně zbavili osobní svobody, resp. svobody rozhodování o jejich dalším konání. Tím byla podle názoru státního zástupce naplněna skutková podstata trestného činu zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1 tr. zák. Argumenty soudu, který by odůvodnil závěr, že nedošlo k naplnění této skutkové podstaty, nejsou opodstatněné. Podle názoru státního zástupce pak byla jednáním obžalovaných naplněna i kvalifikovaná skutková podstata uvedeného trestného činu podle § 232 odst. 2 tr. zák., když zákonný předpoklad tohoto ustanovení, tedy „jiný zvlášť závažný následek" je spatřován v tom, že v souvislosti s neoprávněným zadržením osob došlo k akci příslušníků ozbrojených sil tehdejší ČSSR, tedy konkrétně obžalovaných, za použití střelných zbraní na území cizího státu. Tím nesporně došlo k vážnému porušení základních principů mezinárodního práva s negativní odezvou dotčeného státu.

Podle názoru státního zástupce všichni obžalovaní společně naplnili všechny zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1, odst. 2 tr. zák. Krajský soud v Plzni tudíž měl obžalované po dokazování provedeném v hlavním líčení uznat vinnými tímto trestným činem. Postup podle § 223 odst. 1 tr. ř. za použití § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř. se pak jeví jako nedůvodný, neboť v jednání obžalovaných nelze ze shora rozvedených důvodů spatřovat trestný čin omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák. Z uvedených důvodů stěžovatel navrhl, aby Vrchní soud v Praze zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 17.4.2002 a tomuto soudu uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

Ke stížnosti státního zástupce se vyjádřili i obžalovaní

[redacted] a [redacted]. Prvý z nich uvedl, že v odůvodnění uvedené stížnosti státní zástupce popisuje jen skutečnosti známé již ze spisu, tj. skutkový děj a svůj právní názor. Vlastně zopakovává své tvrzení uvedené v obžalobě. Nové skutečnosti stížnost neobsahuje a za tohoto stavu nelze na stížnost reagovat. Obžalovaný má za to, že postup ze strany stěžovatele není správný a proto navrhl, aby stížnost byla jako nedůvodná zamítnuta.

Obžalovaný [redacted] ve svém vyjádření zastává názor, že nenaplnil žádnou skutkovou podstatu žádného trestného činu a že jako voják základní služby v roce 1969 plnil rozkazy svých velitelů. Pokud uvedl, že souhlasí s usnesením Krajského soudu v Plzni, bylo to jenom proto, že tímto usnesením krajský soud trestní stíhání zastavil. Je přesvědčen, že žádný trestný čin nespáchal. Tím míní ustanovení § 3 tr. zák., které definuje pojem trestného činu. V tomto konkrétním případě nebyly naplněny všechny znaky trestného činu uvedené v zákoně. Nechápe, že je dnes souzen za to, že někdo náš stát oplotil a obžalovaného pod přísnou sankcí donutil tento plot hlídat. Ti, kteří plot budovali a obžalovaného nutili plot hlídat, jsou nepostižitelní a on je ohrožen trestní sazbou od pěti do dvanácti let. Krajský soud v Plzni správně pochopil absurdnost tohoto trestního řízení a řízení zastavil. Obžalovaný pak navrhl, aby vrchní soud jako soud druhého stupně stížnost krajského státního zástupce proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 17.4.2002 zamítl.

III.

Vrchní soud v Praze přezkoumal ve smyslu ustanovení § 147 odst. 1 tr. ř. z podnětu stížnosti státního zástupce krajského státního zastupitelství správnost napadeného usnesení i řízení, které mu předcházelo. Posléze dospěl k závěru, že stížnost je částečně důvodná.

Skutek uvedený v obžalobě ze dne 14.8.2001 vskutku nelze posoudit jako trestný čin omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák. Argumenty, které pro tuto právní kvalifikaci uvádí soud prvního stupně, nemají oporu ani v provedených důkazech a v trestním spisu, ani v trestním zákoně. Jako **bránění v užívání osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák.** se rozumí takový zásah do osobní svobody, jímž se znemožňuje svobodný pohyb člověka. Může jít o uzavření v místnosti, uchopení a zadržování poškozeného, o zabránění poškozenému vystoupit z dopravního prostředku v důsledku rychlé jízdy nebo uzamčením dveří, nebo o zbavení tělesně postižené osoby pomůcek, bez nichž není schopna se sama pohybovat a to za předpokladu, že opuštění místnosti nebo dopravního prostředku je pro tuto osobu obtížné, popř. že jiný zásah, jímž pachatel sleduje znemožnit něčí volný pohyb není snadno přemožitelný. Jako omezování osobní svobody lze postihovat zásahy, které nemají dlouhodobé trvání, ale jsou dočasného rázu. To vyplývá

i z gramatického výkladu skutkové podstaty trestného činu podle § 231 (kdo jinému „brání...") a § 232 (kdo jiného „zbaví..." osobní svobody). V případě, že jde o trvalé nebo delší dobu trvající omezení osobní svobody, dopustí se pachatel trestného činu zbavení osobní svobody podle § 232 tr. zák. Tak se ke vztahu mezi oběma ustanoveními staví i běžná judikatura soudů.

Mýlí se soud prvního stupně, když má za to, že pro použitou právní kvalifikací je nerozhodné zda k zákroku došlo na území ČSSR nebo již na území SRN. Kdyby k zákroku došlo v rámci tehdy platných předpisů na území ČSSR, nemohli by být zakročující příslušníci Pohraniční stráže trestání ani tehdy, ani nyní. Pachatelé skutku uvedeného v obžalobě však vědomě porušili tehdy platné předpisy, které znali, a bez oprávnění a proti platným rozkazům vstoupili na území sousedního státu. Zakročující příslušníci Pohraniční stráže tehdy jednali v rozporu se svými povinnostmi, které jim byly uloženy v článku 14 a 196 předpisu FMV Hlavní správy Pohrační stráže OSH-I-1. Článek 14 odst. 1 tohoto předpisu říká: „Pohraničník nesmí narušovat státní hranice a přecházet bez dokladů předepsaných Mezinárodními úmluvami na území sousedního státu". Článek 196 odst. 1 pak zní: „Při každém použití zbraní vede pohraničník palbu tak, aby střely nedopadaly na území sousedního státu".

Tvrzení soudu, že obžalovaní se domnívali, že jednají zcela správně a že tímto zákrokem nemohli zbavit obžalované osobní svobody, neboť vůči ním jednali po velmi krátkou dobu v domnění, že jednali oprávněně, nemá žádného opodstatnění. Naopak. Jestliže v rozporu se svými povinnostmi a s platnými předpisy, se kterými byli průběžně seznamováni, vstoupili na území suverénního státu, tam vedli palbu, dopustili se již tímto skutkem trestného činu porušení povinností strážní služby podle § 285 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. Vzhledem k zákonné trestní sazbě odnětí svobody na jeden rok až pět let je tento trestný čin ovšem již promlčen. Jejich zákrok byl neoprávněný, protiprávní a nezákonný. V důsledku tohoto protiprávního jednání také zadržení obou osob bylo nezákonné a šlo o jejich odvlečení a únos na území tehdejší ČSSR. Pokud by obžalovaným bylo toto jednání před soudem prokázáno, šlo by skutečně o trestný čin zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1 tr. zák.

Také obžalovaný [redacted] se ve svém vyjádření mýlí. Kdyby „jenom plnil rozkazy svých velitelů a pod přísnou sankcí byl donucen hlídat plot, který vybudovali jiní", nebyl by souzen ani tehdy ani dnes. Obžaloba byla na něho podána právě proto, že zakročoval mimo „plot", při svévolném proniknutí na území cizího státu, odkud měl unésti společně s dalšími spoluobžalovanými dva občany na území tehdejší ČSSR. To bylo trestné podle tehdejších zákonů i podle zákonů dnes platných.

Z toho co bylo řečeno vyplývá, že zastavení trestního

stíhání všech tří obžalovaných podle § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř. za použití článku 3 a článku 1 Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 8.5.1975 není na místě. V citovaných článcích prezident republiky nařídil, aby nebylo zahajováno a bylo-li zahájeno, aby bylo zastaveno trestní stíhání pro trestné činy, na něž zákon stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující tři roky. Na trestný čin zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1 však zákon č. 140/1961 v roce 1969 i dnes stanoví trest odnětí svobody od tří do osmi let. Proto postup podle amnestie prezidenta republiky z 8.5.1975, ale ani z let pozdějších, na takovou právní kvalifikaci činu nedopadá. Z tohoto důvodu stížnostní soud k stížnosti státního zástupce podle § 149 odst. 1 tr. ř. napadené usnesení v celém rozsahu zrušil.

IV.

Naproti tomu není stížnost důvodná v tom, že skutek v obžalobě uváděný by měl být právně posouzen též podle odst. 2 trestného činu podle § 232 tr. zák. Podle tohoto zákonného ustanovení se odnětím svobody na pět až dvanáct let trestá pachatel, jestliže činem uvedeným v odstavci 1 způsobí těžkou újmu na zdraví, smrt nebo „jiný zvlášť závažný následek". Takový následek tedy musí být na úrovni ostatním zde vyjmenovaným příkladům, jako je těžká újma na zdraví nebo smrt. Nejde jenom o „závažný následek", ale musí jít o „**zvlášť**" závažný následek. Podle tohoto zákonného ustanovení by byli pachatelé např. postiženi, jestliže by svou střelbou na území jiného státu, kam neoprávněně pronikli, uprchlíky usmrtili nebo těžce zranili. Je evidentní, že následek, k němuž jejich jednání ve skutečnosti vedlo, nelze klást takové újmě na roveň.

Stěžovatel spatřuje „jiný zvlášť závažný následek" v tom, že v souvislosti s neoprávněným zadržením osob došlo k akci příslušníků ozbrojených sil tehdejší ČSSR, tedy konkrétně obžalovaných, za použití střelných zbraní na území cizího státu. Tím podle jeho názoru došlo k vážnému porušení základních principů mezinárodního práva s negativní odezvou dotčeného státu. Tento názor stížnostní soud nesdílí. Sám stát, jehož mezinárodní přestiž měla být poškozena, tedy bývalá Československá socialistická republika, dávala vědomě a dobrovolně v sázku svou mezinárodní prestiž nejen vytvořením tzv. „železné opony", ale také tím, že podobné excesy příslušníků Pohraniční stráže vědomě tolerovala. Rozkazem velitele 5. Pohraniční brigády v Chebu ze dne 19.2.1969 byli četař [redacted], svobodník [redacted] a vojín [redacted] odměněni za úspěšný zákrok proti narušitelům státních hranic a to věcným darem - hodinkami s věnováním značky „Vostok" v ceně 490.-Kčs (č. l. 318).

Vztah tehdejších státních orgánů k podobným incidentům byl ambivalentní. Přes uvedené odměnění tehdy zakročujících příslušníků týž velitel dne 24.1.1969 vydal jiný rozkaz, v

němž bylo konstatováno: „Narušení územní svrchovanosti sousedního státu pohraničními hlídkami je k ochraně státních hranic nepřípustným jevem". Současně bylo uloženo velitelům pohraničních rot projednat rozkaz zabývající se uvedeným incidentem se všemi pohraničníky a upozornit je na přísné dodržování suverenity sousedního státu, zejména při provádění zákroků na vnější straně drátěných zátarasů a při kontrole demarkace státních hranic (č.l. 313). Z obsahu citovaného rozkazu je také patrno, že ificiální odezva na celý incident nebyla taková, aby v ní bylo možno spatřovat „zvlášť závažný následek": „Hraniční zmocněnec ČSSR se pohraničním orgánům NSR omluvil a tato omluva byla přijata. Přesto byl v rozhlase a televizi a zejména v tisku NSR případ zneužit k vytvoření negativních nálad vůči ČSSR".(Č.l. 313).

Tento ohlas podle přesvědčení stížnostního soudu nebyl na úrovni „těžké újmy na zdraví nebo smrti" a nelze jej hodnotit jako „jiný zvlášť závažný následek" jak se toho dožaduje stání zástupce.

Žalovaný skutek tedy může a má být kvalifikován toliko jako zbavení osobní svobody podle § 232 odst. 1 tr. zák. Zákon na tento trestný čin ukládá trest odnětí svobody na tři roky až osm let. Ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. stanoví, že trestní stíhání nelze zahájit a bylo-li již zahájeno nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno, je-li trestní stíhání promlčeno. O promlčení trestního stíhání v důsledku uplynutí promlčecí doby pak pojednává § 67 tr. zák. Trestnost činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody až do osmi let (což je daný případ), zaniká uplynutí promlčecí doby pěti let (§ 67 odst. 1 písm. c) tr. zák.).

Také Vrchní soud v Praze je si vědom specifické úpravy institutu promlčení v § 5 zák. č. 198/1993 Sb. a v § 67a písm. d) tr. zák. Rovněž ve světle těchto ustanovení je však žalovaný trestný čin promlčen, přestože ani stížnostní soud nepochybuje, že pachatelé výše uvedeného skutku nebyli ve své době postaveni před soud z politických důvodů neslučitelných se základními zásadami právního řádu demokratického státu. Uplynutím promlčecí doby totiž nezaniká trestnost trestných činů spáchaných v době od 25. února 1948 do 29.12.1989 toliko v případě, že horní hranice trestní sazby odnětí svobody činí nejméně deset let (§ 67a písm. d) tr.zák.). Tak tomu v daném případě není. Jak již bylo opakovaně připomenuto, horní hranice trestného činu, který lze při náležitém použití trestního zákona v žalovaném skutku spatřovat, činí osm let.

Není dána ani podmínka § 67a písm. b) tr.zák., která umožňuje trestní stíhání pro trestný čin podle § 232 tr.zák. i po uplynutí zákonné promlčecí doby, ale toliko v případě, že zbavení osobní svobody bylo spácháno za takových okolností, které zakládají válečný zločin nebo zločin proti lidskosti podle předpisů mezinárodního práva. Ani o takový případ v této věci evidentně nejde.

Skutek obžalovaným přisuzovaný je tedy podle zákona promlčen. Proto nezbylo Vrchnímu soudu v Praze než trestní stíhání podle § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. zastavit.

P o u č e n í : Toto rozhodnutí nabývá dnešním dnem právní moci a další řádný opravný prostředek proti němu není přípustný. V trestním stíhání, které bylo zastaveno z důvodu promlčení se však pokračuje, prohlásí-li obviněný do tří dnů od doby, kdy mu bylo usnesení o zastavení trestního stíhání doručeno, že na projednání věci trvá.

Proti pravomocnému rozhodnutí je však možno podat dovolání jako opravný prostředek mimořádný.

Vrchní státní zástupce je může podat pro nesprávnost kteréhokoliv výroku a to ve prospěch i v neprospěch obviněného. Obviněný může podat dovolání pro nesprávnost výroku, který se ho bezprostředně dotýká. Může tak učinit prostřednictvím obhájce, jinak se takové podání nepovažuje za dovolání, byť bylo takto označeno.

Dovolání se podává u soudu, který ve věci rozhodoval v prvém stupni a to do dvou měsíců od doručení tohoto rozhodnutí. O dovolání rozhoduje Nejvyšší soud ČR.

Nutný obsah dovolání je vymezen v ustanovení § 265f tr. ř.

V Praze dne 30. srpna 2002

Předseda senátu:
JUDr. Miroslav Veverka, v.r.

Za správnost vyhotovení:
J. Nováková

VRCHNÍ SOUD V PRAZE - 28 -